

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

P. L. Skau:

Hans Fjellesen Schmidt

1866.

Hans Tjellesen Schmidt

af

P. L. Stau,

cand. jur.

Udgave til Hørded for et Møntemærke paa den Sølvnes Grav.

Kjøbenhavn.

Wilhelm Priors Boghandel.

2. Niens Begrebene.

1866.

Alle kjende dem, der have været vore Førere i Fred og Krig i den sidste Menneſkealder, under den ſtadige Kamp for at værge vort Land og Folk og Modersmaal.

Saadant Navn og ſaadan Ry vandt ikke han, hvis Navn ſtaaer over denne lille Fortælling; men han var dog en Mand, der ſtred ærligt, baade i Fred og Krig.

Og derfor ſkrives denne Brevetning om ham, fordi det er glædeligt at ſee, hvor ſtore de ſmaa kunne være, og fordi det er gavnligt at lægge Mærke til, hvor meget der kan udrettes i en ſtille Virkſomhed, hvor man ikke søger ſin egen Tre, men kun ſit Folks. Vi troede derhos, at det vilde glæde den Kreds hvori han færdedes, og det var vort Haab, at det kunde være et lille Bidrag til at ſtyrke vore ſønderjydiſke Frænder og Venner til Udholdenhed i den Kamp, der nu maa føres, ſtyrke dem til med Tro og Haab at vente paa Foraaret, mens det fremmede Bolds-Herredømme lægger ſom en Skorpe af Sne og Is om Livet, ſom rører ſig derunder, indtil Solen kommer og giver det Kraft til atter at ſprænge de Lænker der indſnørede Brøſtet.

Hans Tjeleſen Schmidt blev født i Thifet ved Gram den 10. Auguſt 1829. Hans Forældre vare Bønderfolk

og leve endnu. 7 Aar gammel kom han i Almueskolen i Hjemmet; men da han viste Lærelyst og Aandslivlighed, blev han sendt til Pastor Hansen i Trepsted, omtrent ved det 14de Aar. Han var der et Aar, men led meget, fordi Præsten hadede alt, hvad dansk var, og fordi den bestedne Dreng fattedes Mod til at tale imod. Det var bestemt, at han skulde blive der et Aar til; men saa gjorde Drengen Indsigelse af den nævnte Grund, og han satte sin Villie igjennem ved Hjælp af Pastor Müller i Gram, der sagde til hans Forældre: „der kan han maaskee lære at blive en Fjende af sine egne Forældre“. Han var saa en Tid hos den nævnte Pastor Müller, men kom ikke længe derefter til Kolding Skole, hvor han var lige flittig, flink og afholdt, saa hans Ophold i denne By var ham et overmaade hjært Minde. Han oplevede der Krigen 1848 og 49, overværede Koldinglaget og var aldeles opfyldt af disse Tider. Krigens lykkelige Udfald bragte ham endog saa til at skrive Fædrelandsfange. Han endte sin Skoletid i October 1849 med en meget suuk Afgangsexamen, og det er ejendommeligt for ham, at den eneste Klage over den fra hans Side var, at den var bedre end hans Kundskaber. I Udkaftet til hans Ansøgning til Embedsexamen finde vi ligeledes en selvbebrejdende Ytring om, at han saa lidt havde paaskjönt Professor Ingerslevs Omhu for ham. Han undervurderede gjerne sin egen Dygtighed og havde Die for sine egne Fejl. Og det er jo ofte saa, at jo bravere og dygtigere et Menneske er, desto mindre synes han sig selv at være.

Han havde alt tidligt bestemt sig til at ville være Præst, og lagde sig strax efter Theologien i Kjøbenhavn,

mens han ved Siden af Højselsatte sig med den philosophiske Prøve, som han først tog efter 3 Aars Forløb, hvilket ganske svarer til hans sædvanlige Grundighed. Han var i det Hele en Mand, der havde Evne, Kraft og Lyst til at tænke et Spørgsmaal alvorligt igjennem. Saa flittig han end var, kunde man træffe ham halve Dage, liggende paa sin Sopha, tilshueladende aldeles ubirksom. I Virkeligheden arbejdede han da som altid. Men det var hans Bane, naar han kom til at tænke over en Sag, at han da ikke slap den, før han havde gennemtænkt den. I Lighed hermed var han ogsaa altid rede til, naar han kom til at drøfte et Spørgsmaal med en Ven — thi paa Grund af sin tilbageholdne Natur kom han ikke let i en dybere Samtale med andre end Venner — da at fortsætte en saadan Samtale, om det skulde være en hel Nat igjennem. Kort efter indtraadte en Tid, som han i det ovennævnte Udkast til Examenansøgningen kalder sit sømme Sted, idet han i Løbet af et Aar ombyttede Theologien med Mathematik, og atter denne, fordi han ei troede at kunne naa tilstrækkelig Dygtighed i Tegning, med „ingenting“. Grunden til det første Skifte, der sikkert har været enten christelig Tvivl, eller vel snarere den Tro, at han var usikkert til Præsteembedet, vides ikke med Visshed. Men han tog saa hjem og gav sig til at være Bonde igjen, gjorde al Gjærning med uden Klage og ubevægelig mod alle Forestillinger, hvorvel det faldt ham tungt nok, hvilket blandt andet viste sig i, at han gjerne vilde blive liggende lidt længere i Sengen, ikke for at sove men for at læse. Der var maaske dog ogsaa en anden Omstændighed som spillede ind med her, om den end ingen-

lunde kunde være en Hovedsag. Han følte sig ikke vel i Kjøbenhavn. Han savnede ikke blot Omgang og Venner, der forstode ham, kunde leve med ham og glæde sig ved, hvad der faldte ham; men han var end ikke fri for Spot, for at være lidt til Nar iblandt Studenterne. Han ikke alene var og blev alle sine Dage en Bondesøn, der aandede friest og færdedes lettest blandt Bønder, men han var oveni-
 kjøbet en undseelig, tilbageholden og stundom næsten fejlet Bondesøn, der let maatte frembyde jaarlige Sider for de muntre Standsfæller. Og hertil kommer endnu en anden Svaghed hos ham, at han i høi Grad manglede Sands for Paaklædningen i alle dens Dele. En af hans Venner har fortalt os, at han vedblev at gaa med en Hat, som ingen Mand vilde sanke op paa Gaden, indtil hans Slægt eller Venner med Magt tog den fra ham. Og som Huslærer mødte han endog stundom i Tøfler eller Slobrof eller begge Dele naar der var Selskab. Denne Svaghed gjorde ham ingen Sorg, naar han var blandt Venner — og hvor han var Huslærer, var han ogsaa altid Husven —; thi han kunde med overordentlig Elskværdighed lade sig rette, naar han i saadant havde fejlet. Men i Kjøbenhavn var han mellem Fremmede, der undertiden kunde bruge djærvere Husraad, og vi tro, som det er os meddeelt, at disse Omstændigheder kunne have bidraget til, at han fattede den omtalte Beslutning, der saa lidet stemte med hans Lyft og Evner, som i mere end en Retning kunde have brudt ham en Bane, der vilde have ydet ham langt større Tilfredsstillelse. Men naar Schmidt havde fattet en Beslutning efter alvorlig Overvejelse, holdt han fast ved den, villiefast lige indtil Stivind. For at faa ham

fra denne Opgivelse af sine Studier brugte tilsidst hans faderlige Ven Orgelbygger Dhrt i Gram og hans Forældre en Krigslist. Dhrt vilde rejse rundt for at stemme Orgler og henvendte sig til Schmidts Forældre for at leje en Vogn. Disse vare rede til det og bestemte, at deres Søn, Studenten skulde være Rudsft. Og han var glad derved; thi det var hans Hjst at komme til Folk, der søgte deres Glæde i boglige Syssler og i at tænke og tale om aandelige Ting, og saadanne kunde han vente at træffe paa denne Rejse. Han fik imidlertid snart at mærke, hvad Maal Rejsen egentlig havde; thi Spørgsmaalet om Gjenoptagelsen af hans Studeringer blev paa de forskjellige Steder, hos Præsterne Høxbro og Müller og hos Rector Müller, underkastet baade 1ste, 2den og 3die Behandling, den ene grundigere end den anden, saa han tilsidst maatte bøje sig, dog paa den Betingelse, at han skulde have fuld Frihed til at lade være at bruge sin Examen.

To Aar derefter, i Sommeren 1856, tog han denne for Examencommissjonen i Flensborg. Under sit Ophold der boede han hos sin Ven Dhrt, en Søn af den nylig nævnte Orgelbygger i Gram, og dette var heldigt; thi ellers havde han neppe holdt Pinen ud, paa Grund af sin sædvanlige Mistvivl om egen Dygtighed. Det bør ikke glemmes, at hans Venner der pnyttede ham, hvergang han skulde til Examen, og at han navnlig for første Gang i sit Liv maatte finde sig i at have Flipper paa. Udfaldet var særdeles hæderligt.

Allt mens han læste til Examen var han bleven Huslærer hos Møller Jacobsen i Brønæs, og havde her et sandt Hjem. Senere var han i samme Egenkab hos

Møller Fogh i Vedsted og hos Pastor Gottlieb i Østerlindet, hvis Søn han efter 2 Aars Underviisning demitterede til Universitetet, og endelig overtog han sig alene Ledelsen af en højere Bøndeskole i Brønæs, væsentlig for Drengene henimod Confirmationsalderen, hvor han virkede de 2 sidste Aar for Krigen. Da han paatog sig dette Hverv, stillede han den udtrykkelige Fordring, at han maatte have Ret til at forlade Skolen, naar Krigen kom.

Hans korte Livs egentlige Gjerning blev altsaa Lærer-virksomheden, og vi ville derfor omtale den noget nøjere.

Vi ville begynde med et Vidnesbyrd om denne, som vi efter vor Anmodning have faaet fra Provst Blædel i Rustrup. Han skriver saaledes:

„Jeg havde allerede forud lært hans overordentlig store aandelige Begavelse og hans mageløse Lærerdygtighed at kjende derved, at han i 2 Aar virkede som Huslærer i en Nabopræstegaard. Det var ikke i enkelte Fag, men i dem alle, han viste denne Grundighed, saa han i den nævnte Tid fuldførte sit Hverv at demittere min Nabo's Søn til Universitetet, saaledes at denne var vel forberedt i alle Fag. Men hvad jeg saaledes vidste om ham, erfarede jeg selv ved en Bisitats, jeg paa Embedsvegne holdt i den af ham alene bestyrede Bøndehøjskole i Brønæs. Skolen havde da neppe bestaaet et Aar og dog maatte jeg erklære Børnenes Fremgang for aldeles udmærket. Deres Fremstridt vare maaske størst i Mathematik; men hvad der glædede mig meest og viste mig Dydden i hans Sjæls Ero, var den smukke Maade, hvorpaa han tog Religionsunderviisningen. Han lod Børnene give en Fremstilling om Moses og Vor Herre Jesus Christus,

hvorved Forstjellen mellem Loven og Evangelium og Modfætningen mellem at være under Loven og Naaden smukt og levende traadte frem. Og efter at han dernæst havde ladet Børnene læse den dejlige Morgenpsalme af Kingo: „Nu rinder Solen op“, talte han med dem om Psalmedigteren og Psalmens Indhold saa troende og hjerteligt, at jeg aldrig har hørt en Lærer tale bedre, idet Belæring og Opbyggelse saa skjønt forenedes.“

Vi kunne ogsaa meddele et ret betegnende Vidnesbyrd om hans store Samvittighedsfuldhed som Lærer i et lille Træk, vi have fra Pastor Gottlieb, at han ufravigelig kom tilbage Søndag Aften, naar han Aftenen iforvejen var gaaet hjem til sine Forældre, for at ikke Undervisningen skulde lide ved hans Fraværelse, „om det endog saa var et Bejr, hvori man ikke nannede at jage en Hund ud“. Sagen er, at han var en stærk Character, og derfor, hvad han gjorde det gjorde han med fuld Kraft, det hengav han sig til. Der var ingen Halvhed. Men stillede han saaledes store Fordringer til sig selv, saa skaaede han heller ikke sine Lærlinge, og i et enkelt Tilfælde synes han endog at have overstredet alle Grændser. Af Pastor Gottliebs Søn forlangte han saaledes, at han om Sommeren skulde staa op Kl. 5, læse til Kl. 12, spise mellem 12 og 1, læse til Kl. 7, drikke The mellem 7 og 8 og saa læse til Kl. 10—11. Dette ser rigtignok forfærdeligt ud, men det tør antages, at der har været ganske overordentlige Forhold; thi Pastor Gottlieb siger endnu den Dag i Dag, at „det er en af de største Glæder, jeg i mit Liv har haft, da det lykkedes mig at overvinde Schmidts ikke saa Betænkeligheder ved at opfylde mit Dnske om at faa ham til

Huslærer for min Søn". Man maa her tænke paa, at Gift kan være Lægemiddel, og at Nød bryder alle Love; og efter Frugterne at dømme, har dette Menneſteplageri her været paa ſin Plads. Vi ville ikke trætte ved at meddele flere Udtalelſer fra de Steder, hvor han virkede ſom Lærer, men ſamlé Dommen over den i diſſe ſaa Ord, at han var lykkelig i ſin Gjerning ſom ſaa; thi baade bragte han ſine Lærlinge vidt, og diſſe elſkede ham, og deres Forældre ſatte høj Pris paa ham.

Skattede end, ſom vi have ſet, andre hans Lærervirkſomhed højt, ſaa ſatte han den ſelv lavt, idetmindſte i Pris. Det var gjennemgaaende alle Steder, hvor han var Lærer, at han forlangte mindre Løn, end der blev ham budt, eller han kunde ſaa. Og han var ikke at bevæge til at modtage mere, end han ſelv havde beſtemt. Saaledes hos Paſtor Gottlieb, ſaaledes hos Møller Jacobsen i Brønæs, ſaaledes ved Høiſkolén ſammefæds. Og hvad der hjalp ham til at kunne viſe denne Uegennyttighed, det var hans ſaa Fornødenheder og hans baade ſparſomme og dygtige Beſparelſe af ſine Pengesager. Vi have ſet, at hans Klædebragt ikke kunde koſte ham meget, og hans øvrige Fordringer til Livets Nødſelſer vare ligesaa tarvelige. Saavidt vides fik han under Krigen kun tilſendt 5 Rdlr. hjemmefra, medens han forreſten hjalp ſig med ſin Lønning. Der har ikke været mange Bondſønner, ja Huſmandſønner, der have gjort ham dette efter. Denne Nøiſomhed og hans forſtandige Sparſommelighed gjorde ogsaa, at han kunde foretage ſelv længere Rejſer for en ubegribelig lille Sum. Enhver Udgift var ham en Sag, der fortjente Overvejelſe, og han anſaa det for Umagen værd at med-

dele sine Forældre, da han laa som Soldat foran Danevirke, at han havde ladet de rødskafede Støvler forsaale for 5½ Mk. og byttet de sorte langskafede med et Par sværere Støvler og givet 2 Rdlr. i Bytte, og alt dette med en forstandig Begrundelse. Men han var ingen Gnier, han elskede ikke Penge og samlede dem ikke for deres egen Skyld. Hvad enten det nu var hans Natur, som vi tro, eller det var hans paa Grund af Overbeviisning tilkjæmpede Vane, saa var det ham kun et Middel til at kunne være uegennyttig og have Noget at give af. Thi han gav rigeligt, til hvem der trængte, betydelige Gaver for hans lille Formue, og han endte med at skænke hele Resten bort til sine Sødfænde, rigeligt 1200 Rdlr., nogle Aar før han drog i Krigen. Og gjorde man ham Forestillinger herimod, saa svarede han, at han nu havde lært saa meget, at han godt maatte kunne hjælpe sig selv, og at han stolede trygt paa, at Vor Herre nok skulde sørge for ham, og hans Haab blev jo heller ikke bestjæmmet. Men Intet bidrog maasse mere til at skaffe ham det gode Navn og den dybe Agtelse, han havde overalt i den Egn, hvor han færdedes, intet virkede vel mere til altid at skaffe hans Ord Drelshd, end denne hans Uegennyttighed og Gavnildhed, der var Pantet og Stadfastelsen paa hans Tale. Og saa paa ham sandedes Vor Herres Ord, at det er saligt hellere at give end at modtage.

Søge vi nu den dybeste og sande Grund til hans Nidkærhed og Samvittighedsfuldhed som Lærer, til hans Gavnildhed, til den Agtelse og Kjærlighed, han vandt, saa var det, fordi han var fuld af Kjærlighed. Thi Kjær-

nen i hele hans Liv var hans Saligheds Sag, Kjærligheden til Frelseren, der paa Korset hengav sit Liv for os.

Det stærkeste og fjhidigste Vidnesbyrd om, hvorledes og hvor inderligt og sandt han dagligen levede sammen med sin Frelser, er en Række aandelige Sange over forskjellige Emner af Bibelen, navnlig Evangelierne. — Det er ikke her Stedet at føre dem frem, og de ere maaste i Almindelighed ei heller eguede dertil, ialtfald mente Schmidt dette; thi han har foran skrevet, at de ikke maatte offentliggjøres, før de vandt hans blivende Tilfredshed. Men enkelte Ting af hans Efterladenskaber maa vi dog drage frem for at godtgjøre, hvad vi have sagt, og fordi vi haabe, at de ville bidrage til Forstaelsen af hans Tro og af ham selv.

Da han tiltraadte Skolen i Brønæs, holdt han en Tale, som han sluttede med følgende lille Bøn:

„Gid da han, hvis første Ord til Verden var: bliv Lys! og det blev Lys, den Lyses Fader, der selv boer i det Lys, som Ingen kan komme til, men som dog gjorde os til Lysets Børn ved sin enbaarne Søn, og dygtiggjorde os til de Helliges Arbejde i Lys: gid hans naadefulde, faderlige Ansigt maatte lyse over os og over vore Bestræbelser til Almenoplysningens Fremme. Amen, i hans Søns Jesu Navn.“

Endvidere ville vi her anføre en Sang, han skrev ved Afsteden fra sine Karlinge i den nævnte Skole:

Et evigt Livs Ord, et Frelsens Banner
er Korsets Blag, hvorhelst det helligt stander.
Gaf frem kun under dets lyse Farver,
Du vinder Sejr tilsidst og Livet arver.

Thi Korset med vor Frelser's Blod er smykket,
 og Korsets Kraft har end i Død henrykket,
 i trofast Kamp for Gud, for Fædres Bolig,
 gjaldt det ens Liv, man bør saa glad og rolig.

Men Korset daled' ned til os fraoven.
 Derfor vort lille Land endnu forboven
 tør trodsø end tallose Fjenders Hære
 og juble Sejersfange til Guds Ære.

Vi frygte ej for vore stolte Fjender:
 O, mine dyrebare, unge Bøener!
 Tab aldrig Korset, Frelsens Tegn, af Sigte,
 og Gud og Fædreland I aldrig svigte.

Ved samme Leilighed talte han i Lighed med denne
 Sang blandt Andet ogsaa saaledes:

„En bortdragende Lærers Ord pleier at have sær-
 deles Vægt, og i denne Stund vilde jeg gjerne tale saa-
 ledes, at det maatte gjemmes i eders Hjerter til eders sidste
 Stund. Der tales i vore Dage meget om det levende
 Ord. Det har jeg ei omtalt for eder, fordi I kunne
 endnu ikke bære det. Men det kan jeg sige, at skulde jeg
 tale nu, saa det maa kunne huskes, saa maa Ordet være
 levende, som eders Sjæle kunne leve ved, naar eders Legeme
 aades af Orme. Et saadant levende Ord er Ordet om
 Korset. Apostelen Paulus siger: Jeg agter mig ikke at
 vide noget iblant eder, uden Jesum Christum og ham
 korsfæstet. Saaledes siger ogsaa jeg. Om I end an-
 tage mig at vide noget, saa agter jeg det alt tilhøbe for
 intet at være mod den Kundskabs Ypperlighed, mod det
 ene levende Ord om Korset som Frelsens Tegn, med uud-

tømmelig Fylde af Frelsens Kraft, samt om ham, der hang paa Korset, som efter sin guddommelige Natur er Verdens almægtige Skaber, der ogsaa har skabt os, men efter sin menneskelige Natur er vor kjøbelige Broder, der elskede os indtil Døden paa Korset, og kjøbte os med sit Blod fra en evig Fortabelse, at vi skulde være hans Ejendom."

Endelig ville vi, for ogsaa her at fremføre Trediemands Ord, anføre det Provst Blædel i Rustrup har sagt herom.

„Seg troede en Tid om ham, at han savnede Dybde og Snderlighed i sin Tro, idet Forstandsretningen syntes mig at være den langt overvejende; men ved nærmere Bekjendtskab erfarede jeg, at der tværtimod var en alvorlig Gudsfrøgt, en levende Kjærlighed til Frelseren, og en dyb Tragten efter Guds Rige i hans Sjæl.“

Disse Ord gjøre vi ganske til vore. Det var vist ret ejendommeligt for ham, denne Tragten efter Guds Rige. Han troede ikke at have grebet det, men han ilede, om han dog kunde gribe det. Og at det varede en Stund, inden Provsten lærte ham at kjende, var kun, hvad der hændtes alle, der traf paa ham; thi han var undseelig ved at udtale sit Hjertes Kjærlighed.

Men efter sin Frelser elskede han intet højere end sit Fædreland og Modersmaal, sit Folk og sin Slægt. Og dette er ogsaa ejendommeligt for ham, at hans første og hans anden Kjærlighed saa let gaa over i hinanden, saa naar han synger eller taler om den ene, synger og taler han ogsaa tidt om den anden. Det gik ham hermed, som det gaaer med Farverne paa Himlen efter Solens Nedgang. Man kan altid finde det mørkeblaa i Ost

og det lyseblaa i Vest; men ingen kan sige, hvor det ene ender og det andet begynder.

Og for at lære ham at kjende fra den modsatte Side, ved at se hvad han affstjebde, da kunne vi vistnok sige, at næstefter Djævelen hadede han ingen som Tydsferne.

Et godt Vidnesbyrd herom er allerede den Sang, vi ovenfor have meddeelt. Vi vilde dertil endnu føje et hyderligere Uddrag af den Tale, han holdt, da han drog fra Brønæs.

„Jeg troer, at Korsets Tegn er et Frelsens Tegn, ogsaa i det Timelige, ogsaa i den Kamp, der i vore Dage føres, og som atter kan blive en blodig Kamp mellem Lys og Mørke, det er mellem Danst og Tydst. Thi enhver, der vil se, kan se, at det er Tydsferne, som vil angribe os, og at det er os, der maa forsvare os mod dem, og herom minde ogsaa de lyse Farver i vort Flag. Men Korsets Tegn deri troer jeg er et Frelsens Tegn. Thi aandeligvis er Fanen kommen ned til os fra Himlen, og fra oven skal visstelig vor Frelse komme, naar vi kun forstaae at bie paa Herrens Time. I hint mindeværdige Slag ved Pyndanis kom Fanen, da Nøden var størst, at ingen skulde prale af egen Styrke, men give Herren alene Æren. Og Sejren, der blev vunden, var saa underfuld, at Sagaen senere ikke vidste at forklare det anderledes, end at den var kommen ned fra Himlen. Have vi ikke tidt talt om, hvorledes Gud mange Gange og paa mange Maader har været os nærmest med sin Hjælp, naar Nøden var størst. Og stedse har Flaget mindet os om, at Hjælpen kommer ovenfra, at intet Kjød skal rose sig, men heller aldrig fortvivle, om det saa aldrig saa mørkt ud. Hvor

mange af vore Fædre ere ikke gaaede gladelig i Kamp, ja i Døden, med det hellige Kors for Dje, have set op til det i Dødskvinden, ligesom Israelliterne til den Kobberflange, Moses oprejste i Ørken."

Han fortsætter senere hen i Anledning af sin Udvikling af vor Kamp mod Tydskerne som Lysets mod Mørket:

„Der fattes ei fromme Christne, der raabe, forfærdede over Tydskerhader: elsker eders Fjender. Og der fattes ei heller tydske Skatte, der her sige det samme, men naar de komme hjem, prædike glubende Had til os. Ja, ligger en Tydsker halvdød paa Bejen, da hjælpe vi ham visse- lig, og vilde Tydskerne afstaa fra at gjøre os ondt, da vilde de godmodige Danske være saare redbonne til broderlig Forening. Men fortvivlet er det at favne en Slange, at kaste sig i Armene paa sin og sit Fædrelands Morder. Har Kristus ikke sagt: hader Mørket, og siger ikke atter Kristus: vær tro indtil Døden, saa vil jeg give Dig Livsens Krone. Men til dem, der ville tale om, at Bibelen ikke giver sig af med Politik, siger han atter: Hvo som er utro i det mindre, er ogsaa utro i det større. Hvo som er utro mod Konge og Fædreland, han er ogsaa utro mod sin Frelser, han vandrer paa Judas Ischariotes's brede Vej til Fordærvelsen.

Trofskab, kjære Venner, paa alle Puncter, varer Korset tro til Døden, saa I ikke slippe, om end Armen skal rives fra Kroppen, og varer Kongen og gamle Danmark tro, og slipper ej, førend Hjerterne briste."

Endelig ville vi endnu anføre nogle Vers, der ere tagne af en Sang med Overskrift: Frelseren, der gråd for

Staden, fordi de vise, som alt det øvrige, hvorledes hans Tanker vandrede fra Herren til gamle Danmark og tilbage igjen, og fordi de endvidere vise, at det ikke er med Urette, at Digterne kaldes Spaamænd, saa klart og tydeligt han her forudsfer sit Folks og sit Modersmaals Trængsler og saa mange danske Mænds Død:

Vil Du Dig til Herren vende,
 o, mit kjære Folk og Land?
 Eller skal Du snart opbrænde
 i Guds Bredes store Brand?
 Ak, vort Land er alt tilfald,
 Fienden har alt kastet Garnet
 for at træde os i Skarnet,
 staar med Kniven paa vor Hals.
 Lad os da alle bede:
 Herre, Herre, skjul Dig ei!
 Herre from, afvend Din Bred!
 Svar os, lad os ej saa Rei!
 Send os dog en Ven i Faren,
 som kan vende Faren af,
 eller send os Engleskaren,
 som Du Gjechias gav.
 Men skal vore Hjerters Bøn
 i den tomme Luft ubaande:
 skjænk os Taalmod i vor Baande,
 skjænk os dog Din elste Søn!
 Lad det os dog ikke ske,
 ubi alt som hine Jøder,
 for hvem Jesus-Hjertet bløder,
 som ham prise, men ej se!
 Lad saa Verdens Glæder fare,
 vil de ikke holde Stand.
 Vi henile mod det Klare,
 Paradiets Fædreland.

O, Du kjære Modersmaal,
 Dig man vil i Støv nedtrampe.
 Og Dig i standhaftig Taal!
 Hvor Din Røst er blid vemodig
 i den stille Aftenstund,
 naar Du Dine Børn alt blodig'
 luller ind i Søvnens Blund.

Som hans Tale og Tanker vare i Skolen og i hans ensomme Kammer, saaledes vare de overalt, hvor han kom frem. Og det bør siges, at han lettest brød sin tilbageholdne Taushed, naar Talen faldt paa Danmarks Fortid eller Nutid og Haab. Ligesom naar en Strøm, der længe er standset, pludselig bryder gjennem Dæmningen og med voldsom Kraft farer afsted, saaledes kunde da denne ellers saa tause Mand pludselig bryde ud i veltalende Kraft med længere Foredrag. Og han var saa lykkelig, at hans Gjerning ogsaa her kunde vise den samme glødende Kjærlighed, hvorom hans Tale saa tidt havde vidnet.

Da han blev udstreven til Krigstjeneste, læste han just til Examen, og derfor stillede han for sig; men nogle Aar derefter i 1861, besluttede han at ville være Reserveofficer. Hans Forældre, Slægt og Venner bade ham mindelig at lade være, idet de gjorde gjældende, at han havde en hyperlig Livsvirksomhed, hvori og hvorved han gjorde Fædrelandet langt mere Gavn end ved at være Soldat; men han lod sig ikke rokke. „Det er for sent at lære Krigen, naar Krigen staaer for Døren“ sagde han, og han skriver i et af sine Breve fra den Tid, at han var træt af at tale om Fædrelandskjærlighed og længtes efter i Handling at vise den. Han reisste da til Kjøbenhavn udelukkende i dette Siemed, og anvendte alle mulige Midler for at naae sit

Maal. Han havde endog saa Audiens hos Krigsministeren. Men han var for gammel, og han maatte rejse hjem, trostende sig over Udgifterne, der vare bortkastede til den frugtesløse Rejse, ved at han dog havde gjort Forsøget, „der aldrig kunde geraade ham til Skam, men kun til Ære,“ og med den faste Beslutning, som han skrev til sine Forældre, at gaae frivillig med, naar Krigen kom.

Da nu Krigen nærmede sig, henvendte han sig i September 1863 til 7de Bataillon i Sønderborg for at blive optagen som Underofficersaspirant; thi som Wenig kunde han i Fredstid ikke blive antagen. Kort Tid efter kom han igjen og forespurgte, om han da ikke kunde blive Reservcorporal; Bataillonens indstillede denne hans Begjæring til Krigsministeriet; men dette svarede nej, paa Grund af Ansøgerens Alder, 34 Aar. Han opgav dog ikke sit Haab. Han rejste efter Regimentet, og da han naaede det, var det blevet tilladt at optage nogle Frivillige i Compagnierne, og han blev da modtaget. Saa megen Møje og saa mange Udgifter vare nødvendige for at faa Lov til at falde for sit Fædreland. Tiderne forandres; i vore Fædres Dage var en saadan Mand ikke bleven braget.

Han skrev strax hjem og udtalte sin hjertelige Glæde over dette Udfald, og bad blot sine Forældre ikke ved nogen Klage at forstyrre hans Glæde. Da han imidlertid blev modtaget, blev han ogsaa godt modtaget. Hans Compagnichef, Captain Edd. Nielsen, der strax skjønnede, hvad der boede i ham, lod ham fremstille for Compagniet, der skulde bød ham velkommen som Nordflesviger og som den første Frivillige ved Regimentet, og gav ham Hæders-

pladsen som højre Fløjmand i Compagniet. Schmidt lagde sig nu strax med stor Flid efter Exercitsen og alle militaire Øvelser, og han lærte disse Ting, skjøndt det ikke var ham let. Han havde strax det Uheld ved et Fald at forslaa sin ene Arm; men det afholdt ham ikke fra nogen Øvelse, hvorvel enhver Bevægelse med Armen smertede ham. Han fulgte Regimentet til Holsten, vel set af Officererne og de Menige, og vistsnok alle de Steder, hvor han laa i Quarter. Vi vide ialtsald et Exempel derpaa, idet han maatte love sin Vært i en By nede ved Neumünster at skrive ham til, hvorledes det gik ham. Han fulgte med Regimentet paa Tilbagevejen til Eideren og til Dannevirke, altid ivrig, altid utrættelig og kun ønskende at dele alt med sine Kammerater. Der er kun faa Breve fra ham fra den Tid, og de indeholde endda kun lidt, hvad forresten tidt var Tilfældet, saa man kan sige, at enten kunde han ikke skrive Breve, eller ogsaa havde han ikke Tykt dertil. Men hans Compagnicommandeur har meddelt os, at „der paa Tilbage-toget ikke var nogen mere udholdende Soldat i Compagniet; ikke en Klage lød fra hans Ræber, og stolt bar han sin Tornhyster baade Nat og Dag. Ja til Opmuntring for de andre lød tidt hans kraftige Sang under Snefoget. Og denne hans djærve Udholdenhed virkede uvilkaarligt paa Soldaterne. Naar denne Mand, der havde fhyset med Bøger sin meste Levetid og kun saa kort baaret Vaaben, kunde holde saaledes ud, saa kunde de jo ikke staa tilbage.“ Derimod have vi ikke kunnet faae noget at vide om, hvad han har tænkt og følt hin ulykkelige Nat, da Dannevirke blev forladt. Der kan imidlertid neppe være Tvivl om, at

denne Rønning, der vakte lige stor Harmen i Folket og i Hæren, — vi vide, at en Lieutenant og hans Deling fra samme Regiment, der i 3 Døgn havde ligget i en aaben Standsse, endnu havde Varme nok til at græde som Børn, medens de vortede Kanonerne ned i Gravene — at denne Rønning har fyldt hans Sjæl med den dybeste og inderligste Smerte. og det strider ikke herimod, men det bliver desto smukkere, at han alligevel kunde synge for de andre paa Tilbage-toget; thi han var gjennemtrængt af Disciplinens Aand som vistnok faa. Der er ikke meget at fortælle om dette ulykkelige Regiment, mens det stod i Nørre=Jylland. De skiftede med at holde Feltvagter og gjøre Forposttjeneste i den stadige Sne og at hvile ud engang imellem, og faa bleve de sendte nordpaa til Aarhus samme Morgen som Østerrigerne angreb Veile. De kom tilbage for blot at staa lidt i Granatilden, men kom ikke selv i Kamp. Saa atter til Aarhus og derfra tilføs til Svendborg, under hvilken Sejlads de led alvorligt af Kulde. Der fik de en Dags Hvile, for hvem der da ikke deeltog i Ballet, der nærmest blev gjort for Officererne, men hvor dog ogsaa Schmidt var med og morede sig fortræffeligt. Det vilde overhovedet være en stor Misforstaaelse, om man opfattede ham som en Mand, der kun havde Sands for Livets alvorlige Sider. I saa Henseende kan det være ret oplysende at fortælle, at han altid dansede med i sidste Dans, og at han gjerne var med til at slutte Aftenens Glæde ved en muntert Glas. Og han deltog overhovedet gjerne i et Gilde, baade under Krigen og før denne, hvor da kun hans Tale og hans Iver for Afhængelsen af fædrelandske Sange viste, at de efter hans Mening vare „ei blot til Ryt“.

At han i Svendborg deltog i et Bal, der nærmest var bestemt for Officererne, var iøvrigt ikke at vente; thi han færdedes ellers helst mellem de Menige og Underofficererne. Capt. Nielsen, hvem vi skulde de fleste Meddelelser fra Begyndelsen af Krigen, har fortalt os, at han ofte ønskede at indlede dybere Samtaler med ham, men at det aldrig lykkedes ham, fordi Schmidt var i den Grad opfyldt af Subordination, at han i Capt. Nielsen kun saa sin Capitain og i sig kun Soldaten. Han omtaler ogsaa i et af sine Breve sin Forundring over Officerernes Venlighed imod ham, en Forundring, som vi ganske vist ikke kunne dele; thi trofastere og nidkærere, bestednere og lærvilligere Soldat, havde neppe nogen Officer at føre.

Vi ville endnu omtale, at han under Krigen havde sin sidste Gjerning som Lærer, idet han efter Compagniecommandeurens Opfordring tog sig af en anden Sønderjyde, en 17aarig Alfinger, der gjorde Krigen med som Hornblæser. „Denne Undervisning,“ siger Capt. Nielsen, „blev dreven saa ivrigt og grundigt, at den dannede en underlig Modsatning til den krigeriske Virksomhed, som dengang gik for sig. Ethvert Sted blev benyttet, snart Capitainens Quarter, snart en Vade eller Folkestue, hvor da Lærer og Lærling sad flittige i en Krog under højroftet Samtale af Soldater.“

Fra Svendborg bleve de førte til Als, og strax efter kom endelig den 17de Marts, den første og sidste Dag, da han var i Alden, ulykkelig i sig selv, men dobbelt for ham, som stod ved et af de Compagnier, der efter Sigende paa denne Dag saa slet værgede deres Land og Hæ. Da de om Morgenen stillede for at rykke ud paa Forpost,

blev han spurgt, om han havde Frokost med, og det viste sig, da de vilde vide, hvad han havde, at han kun havde tørt Brød. Og opad Dagen blev han set at tørre sin tørre Kost med megen Tilfredshed. Kønnigen kunde vist ikke altid strække til at give rigeligere Kost. Dette har Lieutenant Frisenette fortalt os, der den Dag som Officersaspirant stod ved Siden af ham ligetil han faldt. Hans Compagnichef laa dengang paa Sygelejet, men efter Beretninger fra den ovennævnte Hornblæser og fra mange Menige, var han den Dag meget kampivrig, om han end, som Hornblæseren udtrykte sig: „holdt sin Iver noget i Tomme, fordi han følte sig som ung Soldat, der styede at høre, at Kyllingen vilde lære Hønen at gjøre Æg“, altid usørfarvet og saavidt muligt blandt dem, der vare Fjenden nærmest.

Saaledes deltog han i det første Stormangreb paa Dybbøl og paa samme Vis kæmpede han under den anden Storm mod Byen, til han, tæt ved Byen, mens de stormede frem over en aaben Mark, fik det Saar, der skulde blive hans Bane. Det var et Skud i Fodledet, og han kaldte det, formentlig efter Lægers Udsagn, et Garibaldihaar. Den eneste Klage derover var, at han maatte ud af Kampen. Han blev bragt til Faaborg Lazareth, og var udholdende i sin Lidelse som i al sin Færd og i hele sit Liv. Hans Tilstand forværredes snart, saa at en Amputation blev det eneste usikre Middel til at frelse hans Liv; men han vægrede sig længe derved, fordi som Underlæge Dr. Petrus har fortalt: „jeg da ikke mere kan blive Soldat og kæmpe for Konge og Fædreland“. Tilfaldt gav han efter, og Amputationen

fandt Sted. Men han døde 2 Dage efter, den 3. April 1864. Døden blev fremstjyndet ved hans, man vil vel kalde det, sygelige Vængsel efter at deltage i Krigen igjen. Han blev stedet til Jorden den 4. April under stor Deltagelse fra alle baade Civile og Militaire, mens Kanonerne tydeligt høretes drøne fra Dybbøl. En enkelt personlig Ven, der var tilstede og forudsaa, at ogsaa dette Barn snart vilde falde, lykønskede ham til, at hans Dine ikke skulde se denne Ulykke, som hans Hjerte maaske ikke havde kunnet bære.

Saaledes endte da dette Liv, der var som det stille Vand med den dybe Grund, som man kan tro, altid har haft Rimfrønikens Ord for Dje:

Mig tyktes, at den Mand er ej vis,
som er begjærende Lov og Pris,
for det han ej fuldt gjøre kan,
være sig enten Kvinde eller Mand,

faa stille og ubemærket det gled hen; men et Liv, der ikke var levet forgjæves; thi han naaede selv Ro og Fred i den eneste Havn, og paa hans Værlinge skal det kjendes, at de have set ved hans Væs og ere blevne varme ved hans Hjertes Kjærlighed, til Frelseren, til gamle Danmark og til alt, som er ædelt og sandt. Han var en Mand, som efter denne Verdens Rangforordning kun var en Bondeson og en fattig, udbortes uanselig Student, men efter Mandens og Hjertets Maalestof var en Riddermand uden Frygt og Dadel, saavidt det efter menneskelige Billaar tør siges. Det var en Sønderjyde, der faldt, som efter sine Fædre havde faaet i Arv Villiestyrke indtil Støvind, Tankens Kraft og Hjertets Varme, forherliget

ved en inderlig Tro paa Frelseren, og som vi vist derfor tør tro, vil bære sit Minde udover sin Død, og hvis Død vil bringe sin Frugt. Tilsvarende fattes jo denne Frugt, og med Tanken paa hans Evne og Lyft til at virke i Livet, fristes man til at spørge: hvorfor just denne maatte segne. Men vi vide, at dette gjerne er et arvesløst Spørgsmaal, thi som Digteren siger:

Vi mægte kun at sige, hvad vi se,
og hvad os lykkes; slundom men kun sjelden,
hvoraf, og endnu sjældnere hvorfor.

Men dette maa' da tykkes rimeligt, at Ulven, lader ikke det bedste tilbage, naar den kommer til Huse, og dette ikke urimeligt, at vi maa sende vore bedste Mand for at staa frem som Anklagere for den evige Dommer over alt det uskyldige Blod, der raaber om Havn fra Sønderjyllands Vord. Og endnu sikkrere vil det synes, at han, hvis Lyft det var at offre, og som ganske vist er gaaet i Krigen med fuld Redebonhed til at give Livet, at han ikke kunde faa en bedre Afslutning af sit Liv end Døden for Fædrelandet: „stjønnerer der ikke findes“.

DIS-Danmark

1 0 5 3 9 5